

Granskning av systematiskt kvalitetsarbete av nyanländas måluppfyllelse

Rapport

Umeå kommun

KPMG AB

2018-10-18

Antal sidor 13

Umeå kommun

Granskning av systematiskt kvalitetsarbete av nyanländas måluppfyllelse

2018-10-18

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
2	Inledning/bakgrund	4
2.1	Syfte, revisionsfråga och avgränsning	4
2.2	Revisionskriterier	4
2.3	Metod	4
3	Om systematiskt kvalitetsarbete	5
4	Om Språkintroduktion	5
5	Resultat av granskningen	6
5.1	Rutiner	7
5.2	Förutsättningar	8
5.3	Stöd till elever	8
5.4	Anpassning till elever	10
5.5	Systematiskt kvalitetsarbete	11
5.6	Slutsats och rekommendationer	12

1 Sammanfattning

Vi har av Umeå kommuns revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska systematiskt kvalitetsarbete med inriktning mot nyanländas måluppfyllelse i gymnasieskolan. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2018.

Utbildning på introduktionsprogram i gymnasieskolan står öppna för elever som har avslutat sin grundskoleutbildning eller motsvarande och som saknar behörighet till nationella program. Det finns fem olika introduktionsprogram. "Språkintröduktion står öppen för nyanlända ungdomar som inte har de godkända betyg som krävs för behörighet till ett yrkesprogram.

Huvudmannen har, genom biträdande utbildningsdirektör, 2016-11-07 fastställt utbildningsplan för introduktionsprogrammen i enlighet med 17 kap. 7 § skollagen.

För mottagning och studier vid språkintröduktion finns rutiner. Nyanlända elever, som är under 18 år och som har mindre än tre månaders erfarenhet av svensk skola påbörjar sin utbildning i en intröduktion benämnd UNIK, vilket är en akronym för Unga Nya I Kommunen.

Både skollredarna och lärarna menar att språkintröduktionen får ekonomiska resurser till sitt förfogande för att kunna erbjuda undervisning som möter elevernas behov. Andelen legitimerade och behöriga lärare är god och det finns sökande till tjänster som utlyses, med undantag av specialpedagoger. Det finns tillgång till elevhälsa och studie- och yrkesvägledare. För elever i språkintröduktionen avsätts tre gånger så mycket resurser till studie- och yrkesvägledning och elevhälsans medicinska del som till annan elev i gymnasieskolan.

Intervjuade elever uppger att de får studiehandledning på modersmål i den omfattning som de behöver. I intervjuer med skollredare och lärare framgår att studiehandledning erbjuds i de stora språken, men att det brister i de mindre. Lärarna menar också att det är osäkert om eleverna får studiehandledning i den omfattning som de behöver.

Varje elev har en individuell studieplan som skapas på läsårsbasis och som uppdateras en gång under läsåret. I stort följer varje elev gruppens takt och avslutar vid läsårets slut. Intervjuade elever menar att utbildningen inte anpassas efter varje elev och att det ibland kunde gå fortare fram. Lärarna måste hålla sig till sin planering och proven ska göras vid vissa tillfällen, menar de. Det vore svårt organisatorisk att gå vidare under årets gång. Elever som är särskilt duktiga och som läraren bedömer har klarat målen tidigt kan gå vidare eller gå in i en befintlig grupp i ett annat ämne. Det görs byten till högre steg även under terminernas gång, enligt skollredarna. Intervjuade elever och personal menar att utbildningen bedrivs på heltid.

Det systematiska kvalitetsarbetet utgår från Skolverkets modell i allmänna råd: följa upp, analysera, planera och genomföra. I nämndens uppdragsplan framgår både vad som allmänt ska följas upp i de olika skolformerna och vad som särskilt ska följas upp inom till exempel språkintröduktionen. Nämndens ordförande påtalar vikten av att göra utvärderingar av verksamheten även på lång sikt. Det primära är inte att eleven snabbt går igenom språkintröduktionen, utan att eleven kan avsluta sin utbildning med gymnasieexamen eller bli anställningsbar.

Umeå kommun

Granskning av systematiskt kvalitetsarbete av nyanländas måluppfyllelse

2018-10-18

Lärarna gör kursutvärderingar och bland elever och personal genomförs årligen enkätundersökningar. Vid skolenheterna görs enkäter där eleverna får svara på frågor om sina studier, trivsel med mera. Lärarna menar dock att uppföljning av elevernas resultat är ett förbättringsområde, då det saknats en ordentlig statistisk sammanställning av elevernas progression och resultat.

Vi bedömer att gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete i enlighet med skollagens krav där språkinstruktionens följs upp, men att det finns förutsättningar att stärka uppföljningen av elevernas progression i sitt lärande på aggregerad nivå för att utifrån dessa uppgifter få en god bild av verksamhetens effektivitet och om den bedrivs ändamålsenligt.

Mot bakgrund av vår granskning bedömer vi att gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

- ska tillse att alla elever i behov av studiehandledning på modersmål får det. (9 kap. 9 § gymnasieförordningen)
- bör försäkra sig om att avgörande information om elevernas progression ur olika tidsperspektiv digitalt samlas in och ligger till grund för sammanställningar, analys och beslut.
- bör följa upp att det finns resurser i tillräcklig omfattning för att behoven av studie- och yrkesvägledning kan mötas.
- bör följa upp att elever på språkinstruktionen inkluderas i skolenheternas gemenskap och utgör en naturlig grupp i verksamheten som elever på vilket annat program som helst.

2 Inledning/bakgrund

Vi har av Umeå kommuns revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska systematiskt kvalitetsarbete med inriktning mot nyanländas måluppfyllelse. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2018.

Flera rapporter visar på låg måluppfyllelse vad gäller nyanlända. Att så är fallet är inte speciellt konstigt, men att tillräckliga insatser görs och att insatserna är ändamålsenliga och effektiva är viktigt att säkerställa, både för de enskilda eleverna och för kommunen. En otillräcklig gymnasieutbildning, är svårt att klara sig med i livet.

2.1 Syfte, revisionsfråga och avgränsning

Syftet med granskningen är att bedöma om Umeå kommuns arbete med systematiskt kvalitetsarbete, med inriktning mot nyanländas måluppfyllelse, är ändamålsenligt och effektivt.

Granskningen ska besvara följande revisionsfrågor:

- Finns det rutiner för mottagande av nyanlända elever?
- Hur avsätts och bedöms resurser i form av lokaler, personal och stöd?
- Har elever tillgång till elevhälsa, studie- och yrkesvägledning och dylikt stöd i den omfattning som behövs?
- Anpassas utbildningen till elevernas individuella behov och har alla elever en individuellt fastställd studieplan
- Är utbildningen inom gymnasieskolans introduktionsprogram på heltid?
- Följs utbildningen för de nyanlända upp i huvudmannens systematiska kvalitetsarbete?

Granskningen omfattar gymnasieskolan, inte SFI.

Granskningen avser gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

2.2 Revisionskriterier

Vi har bedömt om rutinerna uppfyller

- kommunallagen 6 kap. 6 §,
- skollagen 4 kap. 3-7 §§, 17 kap. 3, 4-7, 16 §§ och
- tillämpbara interna regelverk, policyer och beslut.

2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom:

- dokumentstudier och
- intervjuer med elever, lärare, representanter från elevhälsa och studie- och yrkesvägledning, rektor och biträdande rektorer, biträdande utbildningsdirektör, utbildningsdirektör och gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens ordförande.

Rapporten är faktakontrollerad av biträdande utbildningsdirektör.

3 Om systematiskt kvalitetsarbete

Bestämmelser om systematiskt kvalitetsarbete i vuxenutbildning finns i 4 kap. skollagen. I lagen framgår att arbetet ska bedrivas på huvudmanna- och enhetsnivå och bestå av planering, uppföljning och utveckling. Arbetet ska utgå från målen för verksamheten som formuleras i lag, förordningar och andra styrdokument. Fokus får alltså inte bara ligga på kunskapsmålen. Det systematiska kvalitetsarbetet på huvudmannanivå ska bygga på verksamheternas kvalitetsarbete. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras.

4 Om Språkintröduktion

Utbildning på introduktionsprogram i gymnasieskolan står öppna för elever som har avslutat sin grundskoleutbildning eller motsvarande och som saknar behörighet till nationella program. Det finns fem olika introduktionsprogram. "Språkintröduktion står öppen för nyanlända ungdomar som inte har de godkända betyg som krävs för behörighet till ett yrkesprogram enligt 16 kap. 30 § och som behöver en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket för att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning."¹ Sedan 2016 definieras nyanländ i skollagen som "den som

1. har varit bosatt utomlands,
2. nu är bosatt i landet, och
3. har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år.

En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet."²

Nyanlända elever som är behöriga till ett introduktionsprogram måste inte obligatorisk läsa vid språkintröduktion även om det är det mest naturliga.

Skolverket skriver i allmänna råd "Utbildning för nyanlända elever" att huvudmannen regelbundet bör

- "förvissa sig om att rektorn för en skolenhet har tillräckliga resurser för att leva upp till bestämmelserna om mottagande av och den fortsatta utbildningen för nyanlända elever för att vid behov kunna omfördela resurserna mellan skolenheterna,
- ha en långsiktig planering för mottagande av och den fortsatta utbildningen för nyanlända elever,
- skapa rutiner för att, med utgångspunkt i den långsiktiga planeringen, följa upp att arbetet med mottagande av och den fortsatta utbildningen för nyanlända elever fungerar på,
- ha rutiner för den inledande bedömningen av språkkunskaperna hos de nyanlända ungdomar som ska tas emot på språkintröduktion i gymnasieskolan, och

¹ 17 kap. 12 § Skoll

² 3 kap. 12 a § Skoll

2018-10-18

- ha rutiner för hur rektorn vid den skolenhet där en nyanländ elev ska tas emot tar del av den genomförda bedömningen, i de fall inledande bedömningar av nyanlända elevers språkkunskaper sker vid en central enhet inom huvudmannens organisation.³

5 Resultat av granskningen

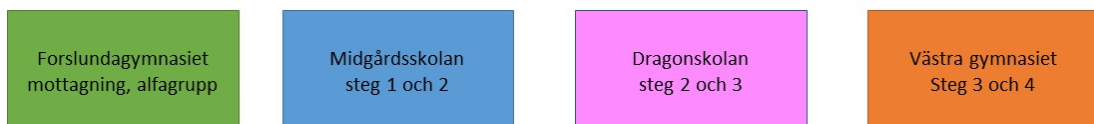
Enligt kommunfullmäktiges reglemente av den 24 november 2014 har gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ansvar för gymnasieskolan. Högste tjänsteperson med ansvar för verksamhetsområde utbildning är utbildningsdirektören. Underställd henne är gymnasiechefen, tillika biträdande utbildningsdirektör. Han är i sin tur chef över skolenheternas rektorer.

Åren 2016 och 2017 har varit mycket utmanande för Umeå kommun och dess språkintröduktion. Förutom att antalet elever i språkintröduktionen ökade kraftigt under läsåret 2015/2016 med närmare 60 procent, från 196 till 310 elever, tvingades språkintröduktionen byta lokaler två gånger på grund av skadade lokaler (sjuka hus) vid både Östra gymnasiet/Fridhemsgymnasiet och Västra gymnasiet.

Språkintröduktionen i Umeå kommun är vid tiden för granskningen organiserad på fyra skolor: Dragonskolan, Forslundagymnasiet, Midgårdsskolan och Västra gymnasiet. Vid de fyra skolorna finns det flera skolenheter. De skolenheter som omfattar språkintröduktion och individuellt alternativ leds sedan höstterminen 2017 av en och samma rektor. Under rektor leder två biträdande rektorer språkintröduktionen vid gymnasieskolorna Forslundagymnasiet och Midgårdsskolan respektive Dragonskolan och Västra gymnasiet. Undervisning sker också på Ryttmästaren i stadshusområdet, på grund av brist på lokaler. Av totalt 141 elever 2018 går merparten på Midgårdsskolan och Västra gymnasiet. Endast nio elever läser vid Forslundagymnasiet. Våren 2016 gjorde Skolinspektionen tillsyn vid Västra gymnasiet. I beslutet av den 7 mars 2017 konstaterades inga brister.⁴ Inte heller i myndighetens huvudmannabeslut för gymnasieskolan konstaterades några brister.⁵

Mottagningsenhet finns vid Forslundagymnasiet. Bilden nedan visar hur kommunen själv presenterar utbildningskedjan.

Utbildningskedja Språkintröduktion Läsåret 2017-18

Umeå kommun⁶³ SKOLFS 2016:2⁴ Dnr 43:2016:8814, Skolinspektionen⁵ Dnr 43-2016:4857, Skolinspektionen⁶ <http://umea.se/umeakommun/utbildningochbarnomsorg/nyanlandabarnochelever/sprakintröduktion.4.3756cdd41536098623b59e5.html>, 2018-05-29, kl. 07:45

2018-10-18

För mottagning se vidare nedan under rutiner. Alfagrupp är en förkortning av alfabetiseringsgrupp och består av grundläggande läs- och skrivinläring. Steg 1-4 motsvarar nivåer i svenska som andraspråk utifrån den europeiska referensramen för språk och kursplanen i svenska som andraspråk. Steg 4 motsvarar årskurs 9 i svenska som andraspråk. Parallellt med undervisning i svenska som andraspråk sker även undervisning i andra ämnen i baskurser och sedan betygskurser, vilket gör det möjligt för eleverna att nå målen för grundskolan och därmed bli behöriga till ett nationellt program vid gymnasieskolan.

Nämnden styr utbildningen och därmed språkinstruktionen genom uppdrag i uppdragsplanen. Planen utgår från kommunfullmäktiges mål och består av nämndens mål och uppdrag. Nuvarande plan sträcker sig från 2017-2021. För 2017 framgår bland annat att förvaltningen ska följa upp språkinstruktionseleverna.

För 2018 har nämnden givit förvaltningen i uppdrag att "omstrukturera språkinstruktionen i syfte att öka möjligheterna till integration mellan olika elevgrupper".⁷

Skolledningen upplever att nämnden primärt styr verksamheten genom sin delegationsordning. Det finns en utbildningsplan, men den behöver utvecklas och vara ett levande dokument som årligen ses över, enligt rektor. Vidare framförs vikten av att introduktionsprogrammen som helhet lyfts fram och blir en del av gymnasieskolan. Det räcker inte att bara besluta om var utbildningen ska vara placerad; det krävs också att huvudmannen är tydlig med att det ska samverkas mellan gymnasieskolans nationella program och introduktionsprogrammen. Intervjuade elever upplever mycket tydligt att det finns en gräns mellan dem och elever på nationella program. De skulle önska att det vore mer samverkan så att de kunde få möta svenska elever under gemensamma aktiviteter. En representant för elevhälsan upplever att så görs på hennes enhet.

Från och med höstterminen 2018 kommer språkinstruktionen att samlas på två skolenheter: Dragonskolan och Midgårdsskolan. Under ytterligare ett år kommer dock lokalerna i Ryttmästaren vid stadshuset att behöva användas. Skolledning och intervjuade lärare och elevhälsopersonal ser mycket positivt på att undervisningen samlas på två enheter. Det kommer att effektivisera verksamheten och praktiskt underlätta arbetet för både elever, lärare och skolledare, menar de. Nämndens ordförande samt utbildningsdirektör och biträdande utbildningsdirektör påpekar dock att förändringen genomförs av lokalmässiga skäl. Under de senaste åren har alltså två stora skolbyggnader tvingats utrymmas på grund av arbetsmiljöskäl, vilket har medfört att elever och personal vid språkinstruktionen har tvingats flytta. Nämnden har inte tagit något beslut beträffande språkinstruktionens placering. Det gamla Östra gymnasiet håller på att renoveras och i lokalerna ska en ny gymnasieskola, Maja Beskowgymnasiet, öppna. Nämnden kommer att inför läsårsstart 2019 besluta om programstruktur och språkinstruktionen kommer att vara ett av programmen, enligt utbildningsdirektören.

5.1 Rutiner

Huvudmannen har, genom biträdande utbildningsdirektör, 2016-11-07 fastställt utbildningsplan för introduktionsprogrammen i enlighet med 17 kap. 7 § skollagen.

⁷ Uppdragsplan GVN, beslutad 2017-11-29, sid. 6

2018-10-18

För mottagning och studier vid språkintröduktion finns rutiner.⁸ Nyanlända elever, som är under 18 år och som har mindre än tre månaders erfarenhet av svensk skola påbörjar sin utbildning i en intröduktion benämnd UNIK, vilket är en akronym för Unga Nya I Kommunen. Under intröduktionsperioden genomförs inskrivningssamtal, intröduktion till kommun, samhälle, utbildningssystem och intröduktionsprogrammet språkintröduktion, diagnostiska tester och en första pedagogisk kartläggning. Undervisning i svenska som andraspråk påbörjas också. I uppföljningen av UNIK i kvalitetsrapporten efter läsåret 2016/2017 framgår att omkring 80 procent av eleverna angav att de lärde sig mycket på UNIK och att kurstiden om sex veckor var bra.

Individuell studieplan skapas för varje elev i det digitala elevregistersystemet Procapita. Eleverna säger sig inte känna till att det finns någon individuell studieplan, men intervjuad studie- och yrkesvägledare anger att varje elev har en plan. Mer om detta nedan under punkten 5.4 Anpassning till eleverna.

5.2 Förutsättningar

Språkintröduktionen finansieras genom anslag, närmare 19 mnkr exklusive sommarskola, och riktade statsbidrag, närmare 14 mnkr, från Migrationsverket och Skolverket. Anslag för sommarskola 316 tkr ingår i rektors budget. Ansvaret för lokalerna åvilar tekniska nämnden. Kostnaderna för lokalerna tas centralt och belastar således inte respektive rektors budget.

Både skolledarna och lärarna menar att språkintröduktionen får ekonomiska resurser till sitt förfogande för att kunna erbjuda undervisning som möter elevernas behov. Andelen legitimerade och behöriga lärare är god och det finns sökande till tjänster som utlyses, med undantag av specialpedagoger.

Det finns tillgång till elevhälsa och specialpedagogiska insatser. Hur resurser fördelas framgår nedan under respektive underrubrik.

5.3 Stöd till elever

5.3.1 Elevhälsa

Elevhälsan är organiserad på både central och lokal nivå. Centralt finns psykologer, skolläkare och skolsköterskor och lokalt, under rektor, kuratorer och specialpedagogisk kompetens. Skolsköterskeresurs fördelas ut per enhet utifrån elevantalet, där en språkintröduktionselev motsvarar tre elever på ett nationellt program. Tillsammans med rektor och studie- och yrkesvägledare utgör elevhälsan ett elevhälsoteam (EHT). Psykolog deltar vid ett av fyra av språkintröduktionens elevhälsoteam. Psykologen har också använts i kompetensutveckling och handledning för lärarna.

I kommunens elevenkät framgår att omkring hälften av eleverna har träffat skolsköterska och drygt hälften har träffat kurator under läsåret 2017/2018. Merparten menar att de fick den hjälp som de behövde, men omkring 40 procent instämde inte i påståendet vad besöket hos kurator beträffar.⁹ Både skollledning och representanter för elevhälsa menar att det sannolikt beror på ett förväntansgap. Om eleverna har olika

⁸ Rutin elev som börjar skolan efter terminsstart på SI.

⁹ Med instämmer inte avses de som angivit 1-3 på en sexgradig skala där 1 betyder "instämmer inte" och 6 "instämmer helt".

2018-10-18

bekymmer kring frågor kopplade till Migrationsverk och CSN hänvisas de till kurator. Kurator kan hjälpa dem med information och kontakter, men kan själv inte åtgärda i enlighet med elevernas behov eller önskemål, vilket de hoppas. En annan aspekt är att många elever har traumatiska upplevelser med sig i bagaget. Nämndens ordförande påtalar att det pågår en diskussion mellan kommun och landsting för en tydlig samverkan. Han trycker på att elevhälsan främst ska arbeta förbyggande och hälsofrämjande. Drygt var tredje elev uppger att de har träffat specialpedagog/speciallärare. I intervjuer bekräftar eleverna att det finns tillgång till elevhälsa vad gäller skolsköterska och kurator. De vet var deras lokaler finns och hur man kan kontakta dem. Elevhälsopersonalen finns dock inte alltid på plats och en elev påtalar särskilt vikten att det alltid finns en skolsköterska på plats så att de kan få medicinsk hjälp när de behöver det. Rektor menar att det även i denna fråga finns ett förväntansgap. Skolsköterskan förestår inte någon vårdcentral utan ska främst i samlad elevhälsa verka för att eleverna når utbildningens mål genom ett hälsofrämjande och förebyggande arbete.

5.3.2 Studie- och yrkesvägledning

Studie- och yrkesvägledarna är centralt placerade och resurser fördelas ut till enheterna utifrån elevantal. Vid resursfördelningen räknas en elev på språkinstruktionen som tre elever på nationella program.

Drygt hälften av eleverna anger i elevenkäten att de har träffat studievägledare under året. De allra flesta upplevde att de fick den hjälp som de behövde. Eleverna berättar i intervju att studie- och yrkesvägledare kommer ut till klasserna och ger information. Man kan sedan boka tid med dem för enskilda samtal.

Skolledarna menar att studie- och yrkesvägledning är av stor betydelse inom språkinstruktionen. Många av eleverna på de nationella programmen söker själva eller med stöd av vårdnadshavare information, men för varje elev på språkinstruktionen krävs en vägledningsinsats genom studie- och yrkesvägledaren. Ytterligare resurser krävs för att behoven ska kunna mötas, menar skolledarna. Även elevhälsans personal ser ett ökat behov av studie- och yrkesvägledning. Det förefaller också som att tillgången inte är likvärdig. Vidare framförs synpunkter på innehållet i tjänsten. Elevernas behov av vägledning riskerar att inte kunna mötas om studie- och yrkesvägledaren får för omfattande administrativa uppgifter, enligt elevhälsan.

5.3.3 Stöd/särskilt stöd

I kommunens elevenkät anger drygt hälften av eleverna att de har studiehandledning på modersmål minst 60 minuter varje vecka. Primärt handlar det om studiehandledning på arabiska, dari och somaliska. Intervjuade elever uppger att de får studiehandledning på modersmål i den omfattning som de behöver. Det sker vid ett av tre lektionspass i vecka, alltså samtidigt och i samma klassrum som ordinarie lektion pågår. I intervjuer med skolledare och lärare framgår att studiehandledning erbjuds i de stora språken, men att det brister i de mindre. Lärarna menar dock att det är osäkert om eleverna får studiehandledning i den omfattning som de behöver. Detta är särskilt påtagligt vad gäller elever på alfabetiseringsnivå. Behov av studiehandledning i mindre språk kan mötas genom fjärrundervisning, men det sker inte i så hög grad.

2018-10-18

Studiehandledarna är anställda vid en central avdelning, Kompetenscentrum för flerspråkighet, och rektorerna avropar därifrån. Både skolledare och lärare menar att denna organisationsmodell försvårar för en effektiv studiehandledning, där samplanering och samverkan mellan undervisande lärare och studiehandledaren är mycket viktig. Hur studiehandledningen erbjuds blir också mer statisk om inte rektor på respektive enhet har möjlighet att göra Anpassningar efter behov.

Över 60 procent av eleverna deltar i stöd i studiepass under minst 60 minuter varje vecka. Eleverna berättar att de vid dessa extralektioner kan fokusera på ämnen som de behöver arbeta mer med eller med uppgifter som de har i läxa. Det finns alltid lärare där, även om det inte alltid är en ämneslärare i det ämne som eleven behöver fokusera extra på, men det går bra ändå, säger de. Lärarna informerar om att studiehandledarna ansvarar för studiepassen som är organiserade efter språk. Även ämneslärarna erbjuder extra undervisning genom stöttid. Detta extra stöd ges i olika ämnen efter behov.

5.3.4 Övrigt

Förutom pedagogisk personal, studie- och yrkesvägledare och elevhälsa finns också integrationsassistenter och skolvårdar för ökad trivsel och trygghet bland språkintröskningens elever.

5.4 Anpassning till elever

Enligt utbildningsplanen ska den individuella studieplanen utformas senast en månad efter skolstart och registreras i elevregistret. Planen ska beskriva innehållet i utbildningen och utgå från kartläggning och pedagogisk utredning. I planen framgår att elevens samtal med studie- och yrkesvägledare samt med mentor och elevhälsopersonal "är centrala för att skapa elevens individuella studieplan".

"Utbildningens längd fastställs i den individuella studieplanen för ett år i taget och anpassas utifrån elevens önskemål, förutsättningar och behov". I planen framgår vidare att "förflyttning till steg 2-4 sker företrädesvis vid terminsbyten."

Eleverna känner inte igen begreppet individuell studieplan. Det vet vad de ska läsa och de läser det till nästa termin, då det kanske blir byte av steg. Intervjuade lärare menar att det är begreppet som är oklart för eleverna. Varje elev har en individuell studieplan som skapas på läsårsbasis och som uppdateras en gång under läsåret. Intervjuad studie- och yrkesvägledare berättar att hon och ansvarig biträdande rektor tillsammans med varje elev har skrivit och gått igenom elevens individuella studieplan. I detta arbete tas hänsyn till elevens egna mål med sina studier.

I stort följer varje elev gruppens takt och avslutar vid läsårets slut. Intervjuade elever menar att utbildningen inte anpassas efter varje elev och att det ibland kunde gå fortare fram. Lärarna måste hålla sig till sin planering och proven ska göras vid vissa tillfällen. Det vore svårt organisatorisk att gå vidare under årets gång. Elever som är särskilt duktiga och som läraren bedömer har klarat målen tidigt kan gå vidare eller gå in i en befintlig grupp i ett annat ämne. Skolledarna påpekar att det görs byten till högre steg även under terminernas gång. En ny spårmodell håller på att tas fram, vilken ska underlätta flexibiliteten och göra det möjligt att byta spår i ett ämne och ändå gå kvar

2018-10-18

på samma nivå i de andra. Med en organisation på två enheter blir detta mycket enklare, menar skolledarna.

Eleverna framför att utbildningen bedrivs på heltid, men att det ibland blir håltimmar som skulle kunna användas för att läsa in andra ämnen. Skolledarna framför vikten av att huvudmannen förstår kopplingen mellan introduktionsprogrammen och de nationella programmen, så att elever som snabbt når målen kan gå vidare i sina studier. Lärarna menar att utbildningen för eleverna på språkinstruktionen bedrivs på heltid.

5.5 Systematiskt kvalitetsarbete

Det systematiska kvalitetsarbetet utgår från Skolverkets modell i allmänna råd: följa upp, analysera, planera och genomföra. I nämndens uppdragsplan framgår både vad som allmänt ska följas upp i de olika skolformerna och vad som särskilt ska följas upp inom till exempel språkinstruktionen. Nämnden kan också under läsåret följa upp särskilda teman genom att be förvaltningen återrapportera. För innevarande läsår har det bland annat handlat om vart eleverna tar vägen efter avslutad språkinstruktion. Ordförande påtalar vidare vikten av att utvärderingar av verksamheten även görs på lång sikt. Det primära är inte att eleven snabbt går igenom språkinstruktionen, utan att eleven kan avsluta sin utbildning med gymnasieexamen eller bli anställningsbar, enligt ordföranden.

Lärarna gör kursutvärderingar och bland elever och personal genomförs årligen enkätundersökningar. Vid skolenheterna görs enkäter där eleverna får svara på frågor om sina studier, trivsel med mera. Enligt biträdande utbildningsdirektör genomförs dessa utifrån den struktur som Skolinspektionens elevenkäter har, men anpassas språkligt till elevgruppen på språkinstruktionen.

Lärarna uppger i intervju att det bedrivs ett kvalitetsarbete på enskild lärarnivå och arbetslagsnivå och att deras medverkan i förra årets programarbetsplan var mer aktiv än tidigare år. De menar dock att uppföljning av elevernas resultat är ett förbättringsområde, då det saknats en ordentlig statistisk sammanställning av elevernas progression och resultat. Det finns inget digitalt uppföljningssystem, förutom elevregistret Procapita, enligt lärarna. Biträdande utbildningsdirektören framför dock att det finns en lärplattform, Lärum, som tillhandahålls av Tieto Enator. Uppgifterna där används dock inte på aggregerad nivå. Enligt rektor samarbetar rektor och personal i kvalitetsarbetet. Enhetens kvalitetsarbete redovisas för biträdande utbildningsdirektör i kvalitetsdialog tre gånger per år. Återkopplingen från nämnden tillbaka till enheten sker främst i form av frågor, enligt rektor.

I kvalitetsrapporten för språkinstruktionen efter läsåret 2016/2017 konstateras att den systematiska resultatuppföljningen har varit eftersatt på språkinstruktionen. Under läsåret skapades dock ett underlag för uppföljning resultat utifrån frågorna nedan.

- Hur ser elevernas progression i svenska som andraspråk ut inom språkinstruktion utifrån de fyra steg som finns på programmet?
- Går det att iaktta skillnader mellan tjejer och killar i utgångsläge och progression?
- Hur stor andel av eleverna får betyget E eller högre i grundskoleämnena efter ett års ämnesstudier?

- Hur stor andel av eleverna påbörjar nationellt program på gymnasiet?

I rapporten framgår vidare att resultatuppföljningen kommer att utvecklas och att det sedan 2017 finns ett digitalt system för resultatuppföljning som motsvarar behoven.

5.6 Slutsats och rekommendationer

Kommunen har under de senaste åren ställts inför stora utmaningar särskilt vad gäller nyanlända. Förutom att antalet nyanlända har varit mycket stort har två stora gymnasiebyggnader, i vilka språkinstruktionen huserade, tvingats tas ur drift på grund av skador på fastigheterna.

Det finns rutiner för mottagande av nyanlända elever och i granskningen har inte framkommit annat än att det finns kompetens vad gäller både pedagogisk personal, studie- och yrkesvägledning samt elevhälsa. Behoven är dock stora och i intervjuer framförs synpunkter på att resurserna till studie- och yrkesvägledning bör öka. För elevhälsan kan det vara svårt att möta de förväntningar som eleverna har på personalen, när dessa inte överensstämmer med elevhälsans uppdrag. Det kan handla om att se skolsköterskemottagningen som en vårdcentral och kurator som beslutande i migrations- eller bidragsfrågor. På tjänstemannanivå förs samtal mellan kommunen och landstinget om frågor kopplade till ungas hälsa. Det handlar bland annat om tillgänglighet till barn- och ungdomspsykiatri samt vuxenpsykiatri. Skolans elevhälsa ska främst arbeta hälsofrämjande och förebyggande.

Eleverna har individuellt fastställda studieplaner. Vi anser det vara angeläget att nämnden får tillgång till uppföljningar som gör att åtgärder vid behov kan vidtas så att eleverna når målen för utbildningen så snabbt som möjligt utifrån sina specifika förutsättningar och därmed också att utbildningen bedrivs som heltidsstudier. Verksamheten bör organiseras så att individanpassningar kan göras kontinuerligt och i så hög grad som möjligt. Vid sidan av det kunskapsmässiga uppdraget verkar nämnden för att de nyanlända eleverna ska inkluderas i gymnasieskolan som helhet. Denna aspekt framförs också av de intervjuade såsom skolledning och elever som viktig.

I Umeå kommun ligger ansvaret för studiehandledare på modersmål på en central avdelning. Vi kan konstatera att många elever i behov av studiehandledning på modersmålet får det, men inte alla och inte i den omfattning som krävs. Det gäller till exempel för elever som befinner sig tidigt i sin läs- och skrivutveckling samt elever med modersmål som inte är så vanligt förekommande. Utifrån våra intervjuer bedömer vi också att huvudmannen bör följa upp om studiehandledningen har förutsättningar att genomföras och genomförs på ett ändamålsenligt och effektivt sätt, där till exempel ansvarig ämneslärare och studiehandledare tillsammans kan planera arbetet. För de elever som idag inte får studiehandledning på modersmål kan fjärrundervisning, i enlighet med 4 a kap. gymnasieförordningen, vara ett alternativ som kan utvecklas.

Vi bedömer att gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete i enlighet med skollagens krav där språkinstruktionen följs upp, men att det finns förutsättningar att stärka uppföljningen av elevernas progression i sitt lärande på aggregerad nivå för att utifrån dessa uppgifter få en god bild av verksamhetens effektivitet och om den bedrivs ändamålsenligt.

Umeå kommun

Granskning av systematiskt kvalitetsarbete av nyanländas måluppfyllelse

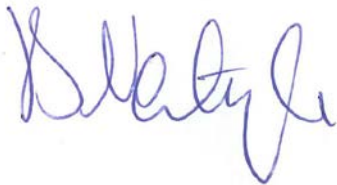
2018-10-18

Mot bakgrund av vår granskning bedömer vi att gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

- ska tillse att alla elever i behov av studiehandledning på modersmål får det. (9 kap. 9 § gymnasieförordningen)
- bör försäkra sig om att avgörande information om elevernas progression ur olika tidsperspektiv digitalt samlas in och ligger till grund för sammanställningar, analys och beslut.
- bör följa upp att det finns resurser i tillräcklig omfattning för att behoven av studie- och yrkesvägledning kan mötas.
- bör följa upp att elever på språkinstruktionen inkluderas i skolenheternas gemenskap och utgör en naturlig grupp i verksamheten som elever på vilket annat program som helst.

2018-10-18

KPMG AB

Joakim Nertyk
Verksamhetsrevisor, specialist

Liz Gard
Certifierad kommunal revisor, kundansv.

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument.

Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.